

ВИНИКНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕОБАНКІНГУ В УКРАЇНІ

О. Клебан

ORCID ID: 0000-0001-8382-9807

М. Томашівська

ORCID ID: 0000-0003-3563-5260

Г. Марутяк

ORCID ID: 0000-0002-7986-3401

О. Тур

ORCID ID: 0000-0003-0178-0486

Вишнянський коледж Львівського НАУ

<https://doi.org/110.31734/economics2020.27.117>

Клебан О., Томашівська М., Марутяк Г., Тур О. Виникнення та перспективи розвитку небанкінгу в Україні

Розглянуто основні передумови виникнення небанкінгу в Україні та світі. Визначено основні цілі і завдання діяльності віртуальних банків. Проаналізовано динаміку основних показників банківської діяльності за останній період та охарактеризовано небанкінг у розвинених країнах.

Досліджено основні моменти та передумови виникнення віртуальних банків у світі та Україні. Розглянуто основні праці вітчизняних і зарубіжних учених, проаналізовано практичні напрацювання і нормативно-правову базу державного регулювання означеної галузі.

Вивчено вплив впровадження небанків у банківську сферу, зокрема через застосування фінансових роботів-консультантів, використання криптовалюти, P2P кредитування. Проаналізовано попит віртуальних банків, який ґрунтується на застосуванні зовсім нових інструментів фінансово-кредитного механізму.

Виділено основні переваги віртуальних банків перед традиційними, які базуються на зручності й оптимальності системи фінансових послуг, залученні нових інструментів фінансово-кредитного механізму. Підкреслено, що вищі відсоткові ставки та нижчий рівень комісії або взагалі її відсутність виступають ключовим елементом, який свідчить про переваги віртуального банкінгу.

Зазначено, що важливим показником, який свідчить про доцільність застосування небанкінгу є зручний і зрозумілий формат та сучасний інтерфейс для клієнтів, а також високий рівень обслуговування і підтримки користувачів банківських послуг. Визначено, що відсутність паперового документообороту, верифікація документів в онлайн-режимі, можливість перегляду інформації про свої рахунки і трансакції з мобільного телефону в режимі реального часу, а також блокування своєї картки в один клік виступають визначальними важелями у бік привабливості й практичності віртуальних банків.

Встановлено основні чинники та передумови для подальшого розвитку віртуального банкінгу в Україні та світі.

Ключові слова: віртуальний банк, банківська система, інтернетбанкінг, небанк, фінансові технології.

Kleban O., Tomashivska M., Marutiak H., Tur O. Origin and prospects of neobanking development in Ukraine

The main preconditions for the emergence of neo banking in Ukraine and the world have been considered. The main goals and objectives of virtual banks are defined. The dynamics of the main indicators of banking activity for the last period and the characteristics of neo banking in the developed countries are carried out.

The main points and preconditions of the emergence of virtual banks in the world and in Ukraine have been studied. The main scientific works of the national and foreign scientists are considered, the practical developments and normative-legal base of the state regulation of that branch are analyzed.

The authors studied the impact of introduction of neo banks in the banking sector, particularly through use of financial robots-consultants, use of cryptocurrency, P2R lending. The demand of virtual banks, which is based on the use of completely new instruments of the financial and credit mechanism, is analyzed.

The main advantages of virtual banks over traditional ones, which are based on the convenience and optimality of the financial services system, attracting new instruments of the financial and credit mechanism, have been highlighted. It is emphasized that the higher interest rates and lower commissions, or none of them, are the key elements of the benefits of virtual banking.

It has been noted that an important indicator of the feasibility of neo-banking is a convenient and clear format and modern interface for customers, as well as a high level of service and support for banking services users. It is determined that the lack of paperwork, verification of documents online, the ability to view information on their accounts and

transactions from a mobile phone online, as well as card blocking are the key levers towards the attractiveness and practicality of virtual banks in one click.

The main factors and prerequisites for the further development of virtual banking in Ukraine and in the world have been identified.

Key words: banking system, virtual bank, Internet banking, neobank, financial technologies.

Постановка проблеми Банки є важливим чинником фінансової, економічної та інвестиційної системи держави, оскільки відіграють у ній провідну роль і сприяють зростанню економіки загалом. Стрімкий розвиток інформаційних і цифрових технологій зумовлює підвищення інтересу до соціальних мереж, пошукових систем та on-line магазинів, а це у свою чергу вимагає вдосконалення банківської системи, запровадження інновацій у фінансово-кредитних механізмах. Сучасне посилення конкуренції серед банків змушує останніх шукати щораз нові можливості, щоб втриматися на плаву. Боротьба за кожного клієнта, необхідність зменшувати витрати на утримання, нові можливості, дані нам розвитком технологій, породили новітнє явище – необанк.

Якщо у світі поняття необанкінгу є досить поширеним, то в Україні це порівняно нова категорія, яка потребує детальнішого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Дослідження в галузі необанкінгу спираються на теоретичні праці вітчизняних і зарубіжних учених, практичні розробки і нормативно-правову базу державного регулювання в цій галузі. В українській економіці зазначеній проблематиці присвячені праці таких авторів, як Р. Беззуб, А. Блажевич, Л. Городянська, Л. Гут, А. Мартиненко, О. Озерчук, І. Петренко, М. Житар, Т. Стечишин та ін. Більшість науковців вважають, що такі FinTech-стартапи, як «необанки», міцно завоюють своє місце на ринку банківських послуг, проте й досі існує низка проблем, які не дають змоги впровадити їх у щоденну практику. Тому вважаємо за потрібне детальніше дослідити питання сутності необанку, його можливостей, перспективи розвитку та проблеми, пов'язані з ними у світі та в Україні. Водночас залишається актуальним дослідження ризиків, які має FinTech в особі «необанків» для банківського сектору.

Постановка завдання полягає в аналізі розвитку «необанків» у світі та дослідженні впливу впровадження необанків у банківську сферу України.

Виклад основного матеріалу. Необанки – це фінансово-кредитні інститути, онлайн-банки,

які не мають філіалів або інших фізичних представництв. Спілкування та обслуговування клієнта здійснюється винятково через мережу Internet. Необанки або отримують банківську ліцензію, або працюють як молодший партнер існуючого банку. Вони побудовані з чистого аркуша на нових технологіях, на відміну від застарілої інфраструктури традиційних банків [5, с. 147].

Термін «необанки» є не єдиним, їх називають по-різному: «мобільний банк», «віртуальний банк», «інтернет-банк», «цифровий банк», «банкчеленджер» [3, с. 143].

Попит на послуги «віртуальних банків» пов'язаний більшою мірою з їхньою особливістю, тому що, окрім традиційних банківських послуг (рахунки та операції за ними, кредити, управління капіталом, інвестиції, депозити тощо), вони прагнуть застосовувати й зовсім нові інструменти.

На наш погляд, можна виділити такі переваги віртуальних банків перед традиційними [3; 4; 7]:

- зручна й оптимальна система, завдяки якій можна спростити процедуру реалізації фінансових послуг і залучити такі нові інструменти: P2Pкредитування, краудфандінгові платформи, фінансових роботів-консультантів та криптовалюту;
- пропонують вищі відсоткові ставки та нижчий рівень комісії (або взагалі їхню відсутність);
- зручний та зрозумілий формат і сучасний інтерфейс для клієнтів;
- високий рівень обслуговування та підтримки користувачів банківських послуг;
- можливості для швидких платежів, встановлення тижневих лімітів витрат за картами;
- можливість перегляду інформації щодо своїх рахунків і транзакцій з мобільного телефону в режимі реального часу, а також блокування своєї карти в один клік;
- відсутність паперового документообігу;
- верифікація документів в on-line режимі;
- можливість зняття та внесення готівки в будь-якому банкоматі, який приймає Visa або MasterCard по всьому світу без комісій тощо.

Незважаючи на те, що необанкінг набирає популярності у світі та Україні через свої переваги над традиційними банками, однак і в цій сфері є багато недоліків [1]. Основними недоліками необанків є [2, с. 141; 3, с. 145]:

- затратність при створенні і застосуванні додатків і спеціалізованих програм та сайтів, що обслуговують клієнтів;
- необхідність додаткового захисту від кіберзлочинів та вірусних програм;
- недостатність інвестиційного капіталу;
- великі початкові вкладення коштів для розвитку необанку;
- недовіра юридичних та фізичних осіб, а також малого та середнього бізнесу як до банків загалом, так і необанків зокрема;
- ризик зупинки роботи з документами та рахунками за наявності проблем із серверами;
- низький рівень фінансової грамотності в країні та світі;
- поява додаткових ризиків, які створюють FinTech-компанії для утримання конкурентних позицій банками на фінансовому ринку;

- високий рівень конкуренції та витрат у короткостроковій перспективі;
- недовіра до конвертації окремих платіжних засобів;
- необхідність конкурувати не лише з традиційними банками, а й протистояти таким брендовим компаніям, як Google, Apple, WeChatra Uber, які мають доступ до даних значної бази клієнтів та пропонують їм асортимент фінансових інструментів.

У світі на теперішній час існує близько 70 необанків (див. табл.), 40 з яких знаходяться у Великобританії. Одним із перших повноцінних необанків був First Direct створений у 1989 році, який, використовуючи телефонний банкінг, відмовився від філіалів. У травні 1991 року клієнтура банку налічувала 100 тис. осіб, а станом на сьогодні 1,5 млн клієнтів [7, с. 145].

Таблиця

Характеристика необанків розвинених країн

Назва банку	Валюта	Ліцензія	Необхідне для відкриття рахунку	Банківська картка	Обслуговування рахунку
Atom Bank	GBR	є	паспорт	немає	безкоштовне
N26	EUR	немає	відеодзвінок і паспорт	є, MasterCard	безкоштовне обслуговування рахунку і зняття готівки
Fidor Bank	EUR	немає	e-mail	є, MasterCard	безкоштовне
SaxoBank	EUR AUD USD	немає	онлайн заявка і підтвердження особистості	немає	безкоштовне, але є комісія за залишком на рахунку

Основні джерела доходів необанків:

- чистий відсотковий дохід – різниця між відсотками, отриманими за виданими кредитами, і відсотками, виплаченими за депозитами. Необанки мають змогу надавати банківські послуги з привабливішими відсотками, чим швидше сформують клієнтську базу;

- отримують частину міжбанківської комісії, яку стягують з кожної операції за банківськими картками і ділять між банком – емітентом картки та банком, який проводить транзакцію, платіжною системою та іншими учасниками системи;

- абонентську плату стягує лише частина необанків. Наприклад, нідерландський Knab бере абонентську плату в розмірі від 5 € до 7 € [6].

Ключові моменти у співпраці з необанками:

- оформити картку можна через смартфон, не виходячи з дому;
- мінімізація впливу людського чинника;

- залучення нових клієнтів й утримання наявних;
- економія на операційних витратах

Висновки. Отже, мобільний банкінг ще недостатньо розвинений в Україні. Однак ця галузь стрімко розвивається і є дуже популярною у молодого покоління. Якщо необанки на початку зможуть витримати конкуренцію з великими банками, використовуючи свої сильні сторони і витративши достатньо ресурсів на рекламу, то зможуть стати повноцінними гравцями на ринку банківських послуг. Інтернет-банки дуже швидко завоювали значну частку ринку, оскільки пропонують своїм клієнтам істотні переваги порівняно з традиційними банками: від менших комісій до можливості відкриття та ведення рахунків без відвідування банку. Нині закордоном налічується понад 70 інтернет-банків, основними центрами є Великобританія, США, Німеччина. Водночас в Україні

єдиним реалізованим необанком є Monobank, який функціонує на базі Універсал банку.

Хоч віртуальні банки є дуже популярними, проте, крім переваг, мають значні недоліки, що загалом збільшують ризики для банківської системи загалом. Для України основною перешкодою на теперішньому етапі стали недосконалість законодавчої бази, необхідність значних початкових вкладень, конкуренція та високий рівень недовіри населення до банків, що є складовою низької фінансової грамотності. Тому у перспективі необхідно усунути вказані проблеми.

Бібліографічний список

1. Беззуб Р. Ю. Проблеми розвитку необанків в Україні. *Розвиток банківських послуг та інновацій в цифровій економіці*: матеріали наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір. і молод. вчених. Київ: КНЕУ, 2019. С. 57–59.
2. Городянська Л. В. Особливості функціонування необанків. *Фінансово-кредитні системи в умовах*

зміни ділових циклів: міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Київ, 2019. С. 141–143.

3. Гут Л. В. Небанки: зарубіжний та вітчизняний досвід функціонування. *Фінансово-кредитні системи в умовах зміни ділових циклів*: міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Київ, 2019. С. 143–145.

4. Інфографічний довідник «FintechGuide 2018»: BusinessViews. 2018. URL: <https://businessviews.com.ua/ru/the-infographics-report-fintech-guide-2018/> (дата звернення: 10.06.2020).

5. Озерчук О. В. On-lineбанки: зарубіжний досвід. *Фінансово-кредитні системи в умовах зміни ділових циклів*: міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Київ, 2019. С. 147–149.

6. Офіційний сайт GOBankingRates | PersonalFinanceSiteToHelpYouFind. URL: <https://www.gobankingrates.com/> (дата звернення: 10.06.2020).

7. Стечишин Т. Б. Небанки: особливості організації та перспективи розвитку в Україні. *Розвиток банківських послуг та інновацій в цифровій економіці*: матеріали наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір. і молод. вчених. Київ: КНЕУ, 2019. С. 147–150.

Стаття надійшла 20.07.2020